

บทคัดย่อ

การศึกษาและดำเนินกิจกรรม โครงการ การนำภูมิปัญญาไทยบ้านสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพื้นฟูทุ่งพันขัน บ้านคงสาร ตำบลโพนงาน อำเภออาทิตย์ อัจฉริยา จังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์คือ

- เพื่อเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาไทยบ้านในการอนุรักษ์และพื้นฟูทุ่งพันขัน
- เพื่อสร้างแนวทางการอนุรักษ์และพื้นฟูทุ่งพันขัน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของไทยบ้านคงสารจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าลูกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในชุมชนจากผู้มีอายุและผู้เคยอยู่ในพื้นที่มาก่อน รวมทั้งการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากจปฐ. ข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชนรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลของชุมชน การวิจัยในครั้งนี้จะมีการประชุม อบรม ศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาหารูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสมที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยได้ข้อมูลชุมชน เช่น ประวัติของหมู่บ้าน จำนวนคุ้ม จำนวนประชากร แยกชายหญิง การตั้งกกลุ่มอาชีพ จำนวนสัตว์เลี้ยง พื้นที่ทำการเกษตร การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนรักป่าทาม การทำแหล่งอนุรักษ์วังปลา การปลูกพืชในที่สาธารณณะประโภชน์

ผลการศึกษา หารูปแบบแนวทางการนำภูมิปัญญาไทยบ้านสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพื้นฟูทุ่งพันขัน ได้หลายแนวทาง เช่น การทำแนวกันไฟป่า การเขียนป้ายเชิญชวน การทำหลักสูตร ห้องถ่าย การปลูกพันธุ์ไม้ในป่าทาม การสร้างความรักความภาคภูมิใจความหวงเหงาทรัพยากรในห้องถ่าย แม้แต่การปรับใหม่ที่ลักษณะตัดต้นไม้ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ชาวบ้านคงสารมีความรักความผูกพันกับป่าบุ่งป่าทามมากขึ้น มีการปรับวิธีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เช่น การทำนาป่าไม้ได้ผลเนื่องจากน้ำท่วม ก็กลับมาทำนาปรัง จนเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการเริ่มทำนาปรังในเขตลุ่มน้ำ สามารถไก่เลี้ยง

อย่างไรก็ตามในการทำงานวิจัยครั้งนี้ทำให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์การพื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในป่าบุ่งป่าทาม ครั้งแรกมีกกลุ่มคนต่อต้านจนทำงานไม่ได้ผล แต่พอปล่อยให้เวลาเดยผ่านไปผลการทำงานของทีมวิจัยเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การทำแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา จนคนในชุมชนเริ่มจับได้ปลาตัวใหญ่กว่าเดิม มีพันธุ์ปลา และ จำนวนปลามากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงในการใช้เครื่องมือขับปลากาต่าย่างๆ ที่ใช้ตาก่ายห่าง การปลูกต้นไม้ในเขตสาธารณณะ ทำให้กลุ่มที่ต่อต้านกลับเข้ามาร่วมในการอนุรักษ์พื้นฟูต่อไป